

NOCICEPTIV és NEUROPATIÁS FÁJDALOM

Dr. Komoly Sámuel

MTA doktora

tanszékvezető egyetemi tanár

PTE KK Neurológiai Klinika

Fájdalom gyakorisága: minden harmadik ember a Földön....

- „Over one-third of the world's population suffers from persistent or recurrent pain, costing the American public alone approximately **\$100 billion** each year in health care, compensation, and litigation.” Loeser, J. D., Butler, S. H., Chapman, C. R. & Turk, K. C., eds. (2001) *Bonica's Management of Pain* (Lippincott, Philadelphia)

Fájdalom típusok (kategóriák) eredet szerint

- **nociceptív-fájdalom** (külső, belső-visceralis)
- **idegi fájdalom** – a környéki vagy központi idegrendszer károsodása vagy diszfunkciója következtében alakul ki

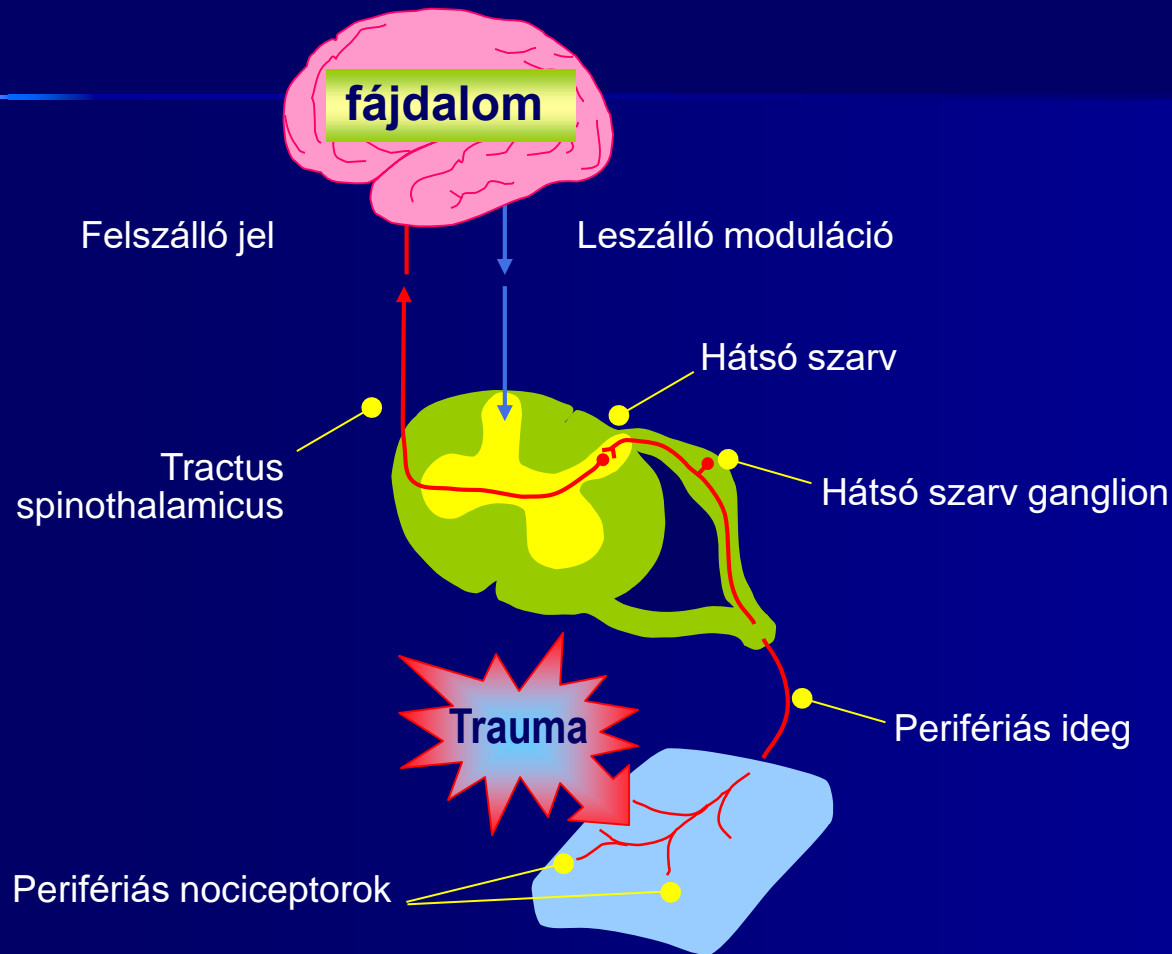
Fájdalom típusok (kategóriák) eredet szerint

- **nociceptív-fájdalom** (külső, belső-visceralis)
- **idegi fájdalom** („paradox, morphin rezisztens”)
  - környéki idegrendszer:** polyneuropathiák (diabetes, trauma, (műtét), kompresszós), post zoosteres neuralgia, komplex regionális fájdalom-szindróma
  - központi idegrendszer:** thalamus fájdalom, post stroke fájdalom, trigeminus neuralgia (SM-ben), migraine ....
- **kevert (nociceptív+idegi) fájdalom**
- **depresszióval, szomatizációs zavarral társuló (magyarázható?) fájdalom**

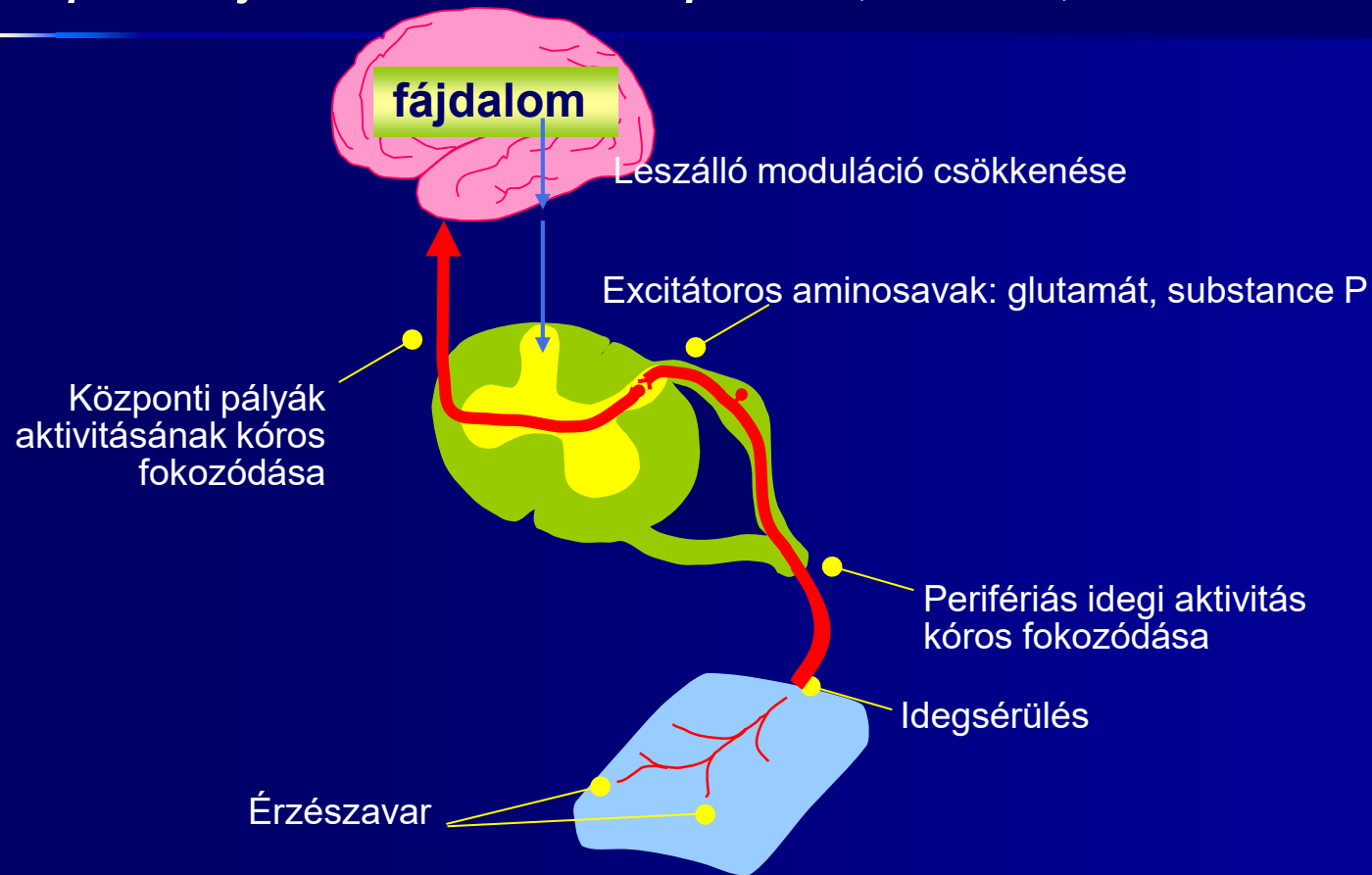
Nociceptív fájdalom

A nociceptív fájdalom a fájdalmas ingerre adott adekvát fiziológias válasz

Neuropátiás fájdalom oka az idegrendszer (perifériás, vagy centrális) károsodása

A neuropátiás fájdalomnak védő szerepe nincs, krónikus, **értelmetlen szenvedést okoz**

Fájdalom típusok (kategóriák) eredet szerint

- **nociceptív-fájdalom** (külső, belső-visceralis)
- **idegi fájdalom** – a környéki vagy központi idegrendszer károsodása vagy diszfunkciója következtében alakul ki

NOCICEPTOROK TÍPUSAI

1. mechanikus nociceptors

gyors (5-30 m/s) vezetés

2. hőérzékeny nociceptors

gyors (5-30 m/s) vezetés
(hideg- és meleg)

3. polymodalis nociceptors

lassú(0.5-2 m/s) vezetés
(mechanikus, hő és kémiai ingerek:
capsaicin – Jancsó-Szolcsányi)

(Palkovits Miklós ábrája)

Fájdalomingereket vezető primer afferens rostok

A δ rostok (vékony-myelinisált rostok) éles, szúró fájdalmat közvetítenek

végződnek: lamina I
lamina IIa
lamina V
contralateral lamina V

C fibers (nem myelinisált)

lassú, égő fájdalom

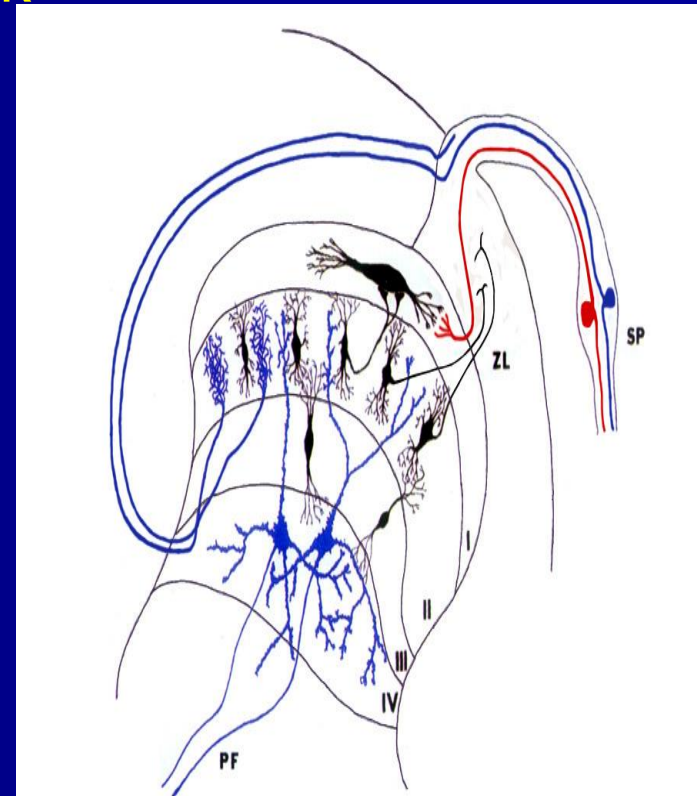
- C mechanoreceptor rostok

végződnek: lamina IIb

-C nociceptive nociceptív

végződnek: mint az A δ rostok

(Palkovits Miklós ábrája után)

Fájdalmat-vezető pályák (sok leírás, de....)

pathways

terminals

activity

spino**thalamic** tract

thalamus (VPL) -
sensory cortex

Pain localization and
discrimination

spino**reticulothalamic**
tract

midline thalamic nuclei -
limbic cortex

motivation, affective
behavioral responses

spino**reticular** tract

brainstem NE neurons,
reticular formation

activation of the
Noradrenergic (NE)
system

Spino**hypothalamic**
tract

hypothalamus

pain-evoked **endocrine**
responses

Spinomesencephalic
tract

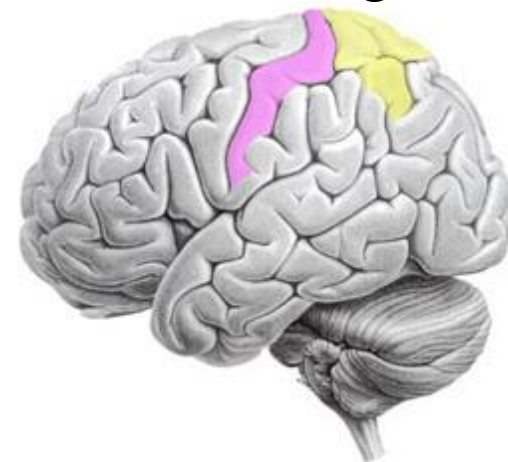
periaqueductal central
gray (PAG)

pain inhibition

PAIN-CONDUCTING PATHWAYS (sok leírás, de....)

pathways	terminals	activity
→ spinothalamic tract (és hátsőkötegi pályák)	thalamus (VPL) - sensory cortex	Pain localization and discrimination
spinoreticulothalamic tract	midline thalamic nuclei - limbic cortex	motivation, affective behavioral responses
spinoreticular tract	brainstem NE neurons, reticular formation	activation of the Noradrenergic (NE) system
Spinohypothalamic tract	hypothalamus	pain-evoked endocrine responses
Spinomesencephalic tract	periaqueductal central gray (PAG)	<u>pain inhibition</u>

Lila: primer
Érző kéreg

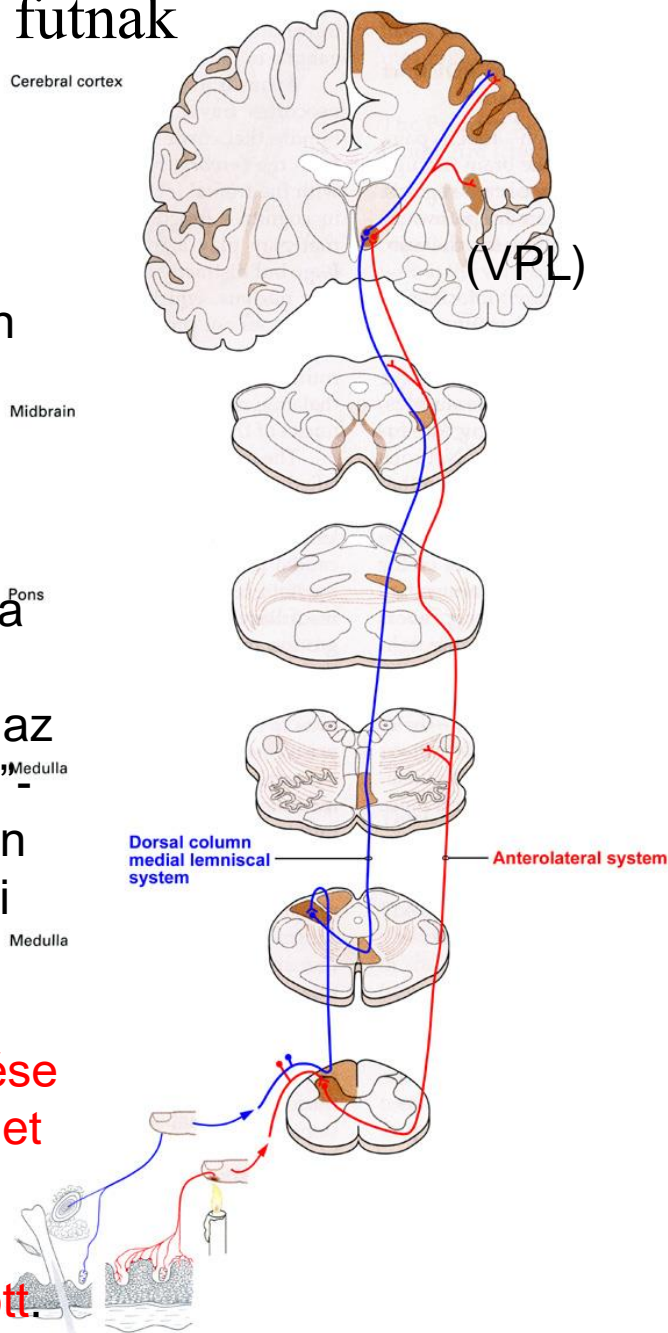

Thalamus után együtt futnak

a thalamus ventralis posterolateralis magjában lévő idegsejteken átkapcsolódnak (1-41).

Innen az úgynevezett thalamo-corticalis rostok a gyrus postcentralisban (Brodmann area 3, 1, 2), az „elsődleges érző központ”-ban végződnek, szigorúan meghatározott topográfiai elrendezésben.

A vibrációérzés csökkenése olyan esetekben is jelezhet érzészavart, amikor az ízületi helyzetérzés és a számfelismerés megtartott.

PAIN-CONDUCTING PATHWAYS (sok leírás, de....)

pathways	terminals	activity
spinothalamic tract	thalamus (VPL) - sensory cortex	Pain localization and discrimination
→ spinoreticulothalamic tract	midline thalamic nuclei - limbic cortex	motivation, affective behavioral responses
spinoreticular tract	brainstem NE neurons, reticular formation	activation of the Noradrenergic (NE) system
Spinohypothalamic tract	hypothalamus	pain-evoked endocrine responses
Spinomesencephalic tract	periaqueductal central gray (PAG)	<u>pain inhibition</u>

Spinoreticulothalamic t „ascending reticular activating system”

Kétoldali pálya

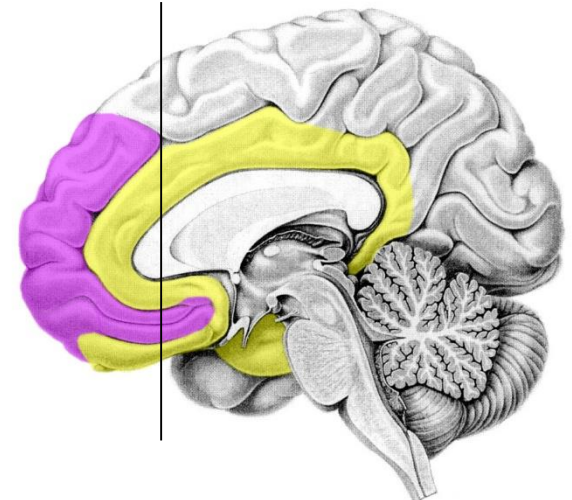
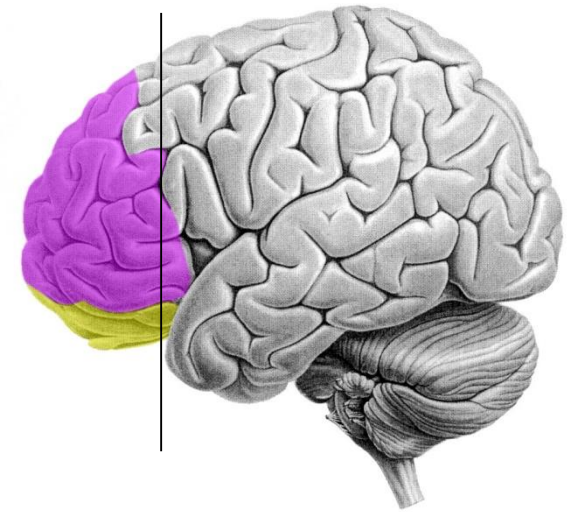
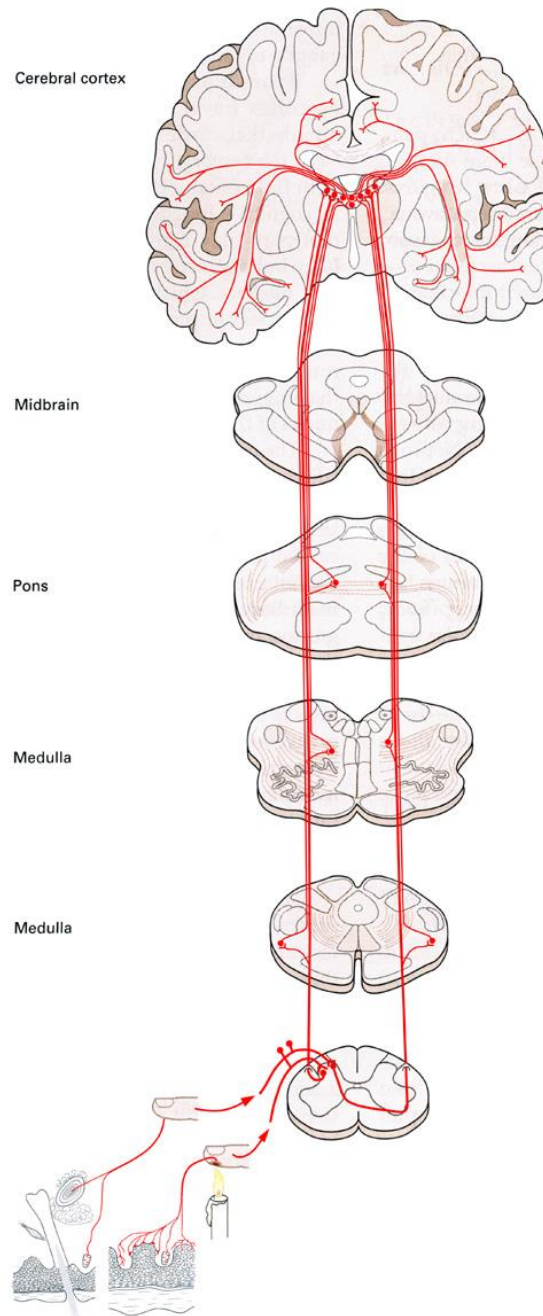
Lead-felvező rostokat

Intralaminaris TH magok

Affectiv-behavior

Cingulum és prefrontalis
cortex

(amygdala-félelem)

Centrális fájdalomgátló rendszer

„Az akut fájdalom azonnal ingerületbe hozza az agy spinalis és supraspinalis fájdalom csillapító rendszerét, mely gátolja a gerincvelő érző idegsejtjeit” (Palkovits M, Orv Hetil 2000:141:2231)

PAIN-CONDUCTING PATHWAYS (sok leírás, de....)

pathways

terminals

activity

spinothalamic tract

thalamus (VPL) -
sensory cortex

Pain localization and
discrimination

spinothalamic tract

midline thalamic nuclei -
limbic cortex

motivation, affective
behavioral responses

spinothalamic tract

brainstem NE neurons,
reticular formation

activation of the
Noradrenergic (NE)
system

Spinothalamic tract

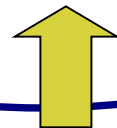
hypothalamus

pain-evoked endocrine
responses

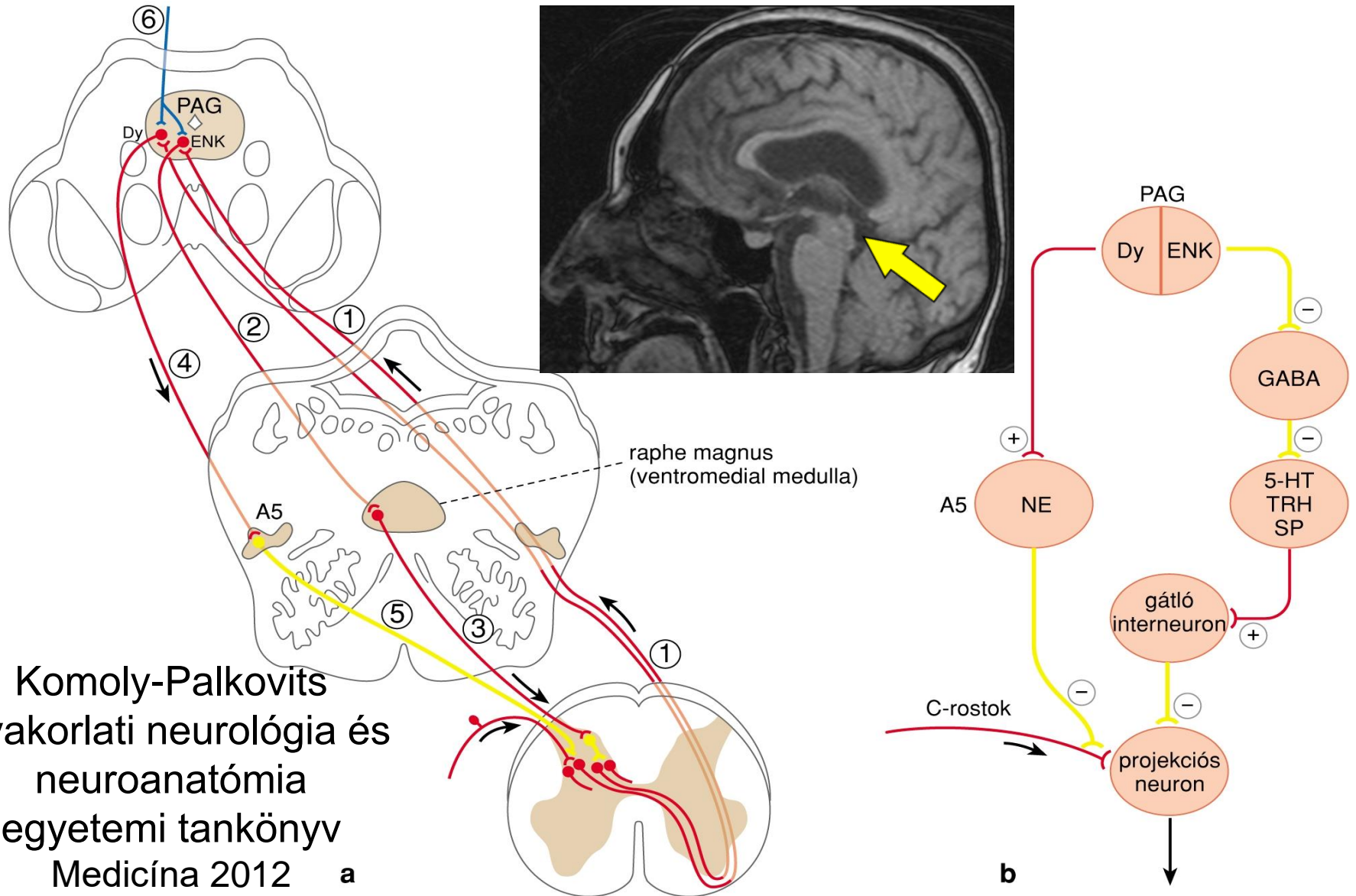
Spinomesencephalic tract

periaqueductal central
gray (PAG)

pain inhibition

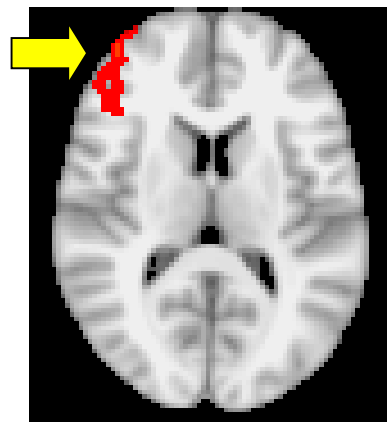
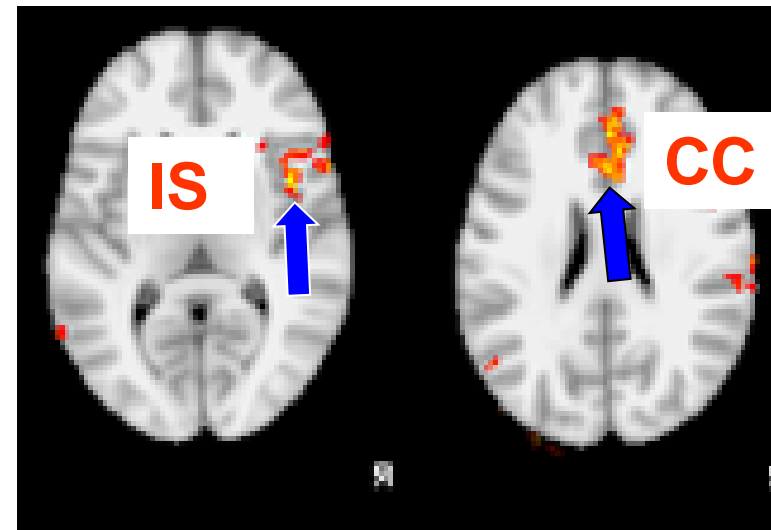
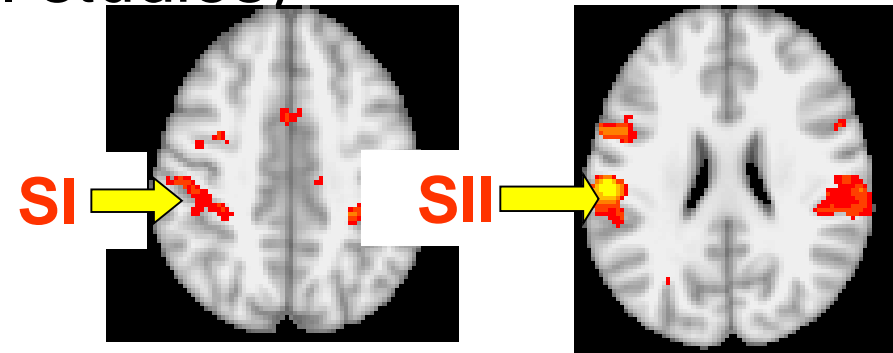
Centrális fájdalomgátlás: periaqueductalis szürkeállomány (PAG)

Komoly-Palkovits
Gyakorlati neurológia és
neuroanatómia
egyetemi tankönyv
Medicina 2012 a

Cortical representation of pain „pain matrix” (functional MRI studies)

- Primary sensory cortex (SI)
- Secondary sensory cortex (SII)
- Insular cortex (IS)
(visceral pain)
- Cingulate cortex (CC)
- Dorsolateral prefrontal cortex

NKTH: INNODIAG project

Orsi Gergő, Perlaki Gábor,
Deli Gabriella, Dóczi Tamás
Janszky József, Schwarz Atilla)

Neuropathiás fájdalom jellemzői

Jellege	égő, hasogató, szaggató, nyilalló, sajgó, lüktető
Intenzitás	enyhétől a keresztrefeszítőig
Időbeli jelentkezés	állandó, nyillaló, vagy mindkettő
Negatív tünetek	hypoesthesia, hypoalgesia, hőérzés-csökkenés
Pozitív tünetek	Allodynia: nem fájdalmas inger fájdalmat vált ki Hyperalgesia: fájdalom ingert (sokkal) fájdalmasabbnak érzi

painDETECT FÁJDALOMÉRTÉKELŐ KÉRDŐÍV

Dátum: ..... Beteg: Vezetéknév: ..... Keresztnév: .....

Hogyan értékelné a fájdalmát, amelyet most, ebben a pillanatban érez?
 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

nincs fájdalom legerősebb fájdalom
 Milyen erős volt a legerősebb fájdalom, amit az elmúlt 4 hétben érzett?
 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

nincs fájdalom legerősebb fájdalom
 Milyen erős fájdalmat érzett átlagosan az elmúlt 4 hétben?
 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

nincs fájdalom legerősebb fájdalom

Jelölje meg azt az ábrát, amely az Ön fájdalmának lefolyására a legjellemzőbb!

Állandó fájdalom kisebb ingadozásokkal

Állandó fájdalom fájdalomrohamokkal

Fájdalomrohamok fájdalommentes szünetekkel

Gyakori fájdalomrohamok, amelyek közt érez fájdalmat

Kérjük, jelölje be az Ön által érzett fájdalom fő területét!

Az Ön által érzett fájdalom kisugárzik testének más tájékaira is? igen nem
 Ha igen, kérjük, jelölje be egy nyílal, hogy mely irányba sugárzik a fájdalom!

A megjelölt testtájon tapasztal égető érzést (pl. mintha csalán csipete volna meg)?
 egyáltalán nem alig enyhén közepesen erősen nagyon erősen

A fájdalmas területen tapasztal tűszúrászerű érzést vagy bizsergést (mintha hangyák mászának a bőrén vagy enyhe áramtűszerű érzést)?
 egyáltalán nem alig enyhén közepesen erősen nagyon erősen

Ha ehhez a testtájhoz finoman hozzáér valami (pl. ruha, ágynemű), az fájdalmas?
 egyáltalán nem alig enyhén közepesen erősen nagyon erősen

A fájdalmas területen tapasztal hirtelen hasogató fájdalmat, mint pl. egy áramütés?
 egyáltalán nem alig enyhén közepesen erősen nagyon erősen

Ha hideg vagy meleg (pl. fürdővíz) éri ezt a területet, az okoz néha fájdalmat?
 egyáltalán nem alig enyhén közepesen erősen nagyon erősen

Tapasztalja-e, hogy a megjelölt terület érzéketlenné válik?
 egyáltalán nem alig enyhén közepesen erősen nagyon erősen

Ha enyhre nyomás éri ezt a területet (pl. ujjal), az fájdalmat vált ki?
 egyáltalán nem alig enyhén közepesen erősen nagyon erősen

(Az orvos tölti ki!)

egyáltalán nem alig enyhén közepesen erősen nagyon erősen

x 0 = 0 x 1 = x 2 = x 3 = x 4 = x 5 =

Összpontszám: /35

Derékfájás neuropátiás komponensének diagnózisához

magyar verzió letölthető
<http://www.cns.hu>

DN4 Kérdőív

Kérjük, töltsé ki az alábbi kérdőívet. Válaszoljon mind a négy kérdésre egy-egy négyzet megjelölésével.

A beteg kikérdezése

1. kérdés: Jellemző-e az Ön által tapasztalt fájdalomra az alábbi tulajdonságok közül egy vagy több?

	IGEN	NEM
1 - Égő érzés	☐	☐
2 - Fájdalmas hidegérzet	☐	☐
3 - Áramütésszerű érzés	☐	☐

2. kérdés: Tapasztalható-e a fájdalmas területen az alábbi tünetek közül egy vagy több?

	IGEN	NEM
4 - Bizsergés	☐	☐
5 - Tűszúrászerű érzés	☐	☐
6 - Zsibbadás	☐	☐
7 - Viszketés	☐	☐

A beteg vizsgálata

3. kérdés: Tapasztalható-e fájdalom azon a területen, ahol a vizsgálat kimutatja az alábbi eltéréseket?

	IGEN	NEM
8 - Tactilis hypaesthesia	☐	☐
9 - Algetikus hypaesthesia	☐	☐

4. kérdés: A fájdalmas területen kiváltja vagy fokozza-e a fájdalmat:

	IGEN	NEM
10 - Érintés (vatta vagy finom ecset alkalmazása)?	☐	☐

Beteg pontszáma: /10

**Neuropátiás
fájdalom
diagnózisához**

letölthető
[http://neurology.pote](http://neurology.pote.hu)
.hu (Google)

DN4 Kérdőív

A beteg kikérdezése

1. kérdés: Jellemző-e az Ön által tapasztalt fájdalomra az alábbi tulajdonságok közül egy vagy több?

	<i>IGEN</i>	<i>NEM</i>
1 - Égő érzés	☐	☐
2 - Fájdalmas hidegérzet	☐	☐
3 - Áramütésszerű érzés	☐	☐

2. kérdés: Tapasztalható-e a fájdalmas területen az alábbi tünetek közül egy vagy több?

	<i>IGEN</i>	<i>NEM</i>
4 - Bizsergés	☐	☐
5 - Tűszúrászerű érzés	☐	☐
6 - Zsibbadás	☐	☐
7 - Viszketés	☐	☐

**Neuropátiás
fájdalom
diagnózisához**

letölthető

[http://neurology.pote](http://neurology.pote.hu)
.hu (Google)

DN4 Kérdőív

A beteg vizsgálata

3. kérdés: Tapasztalható-e fájdalom azon a területen, ahol a vizsgálat kimutatja az alábbi eltéréseket?

	IGEN	NEM
8 - Tactilis hypaesthesia	☐	☐
9 - Algetikus hypaesthesia	☐	☐

4. kérdés: A fájdalmas területen kiváltja vagy fokozza-e a fájdalmat:

	IGEN	NEM
10 - Érintés (vatta vagy finom ecset alkalmazása)?	☐	☐

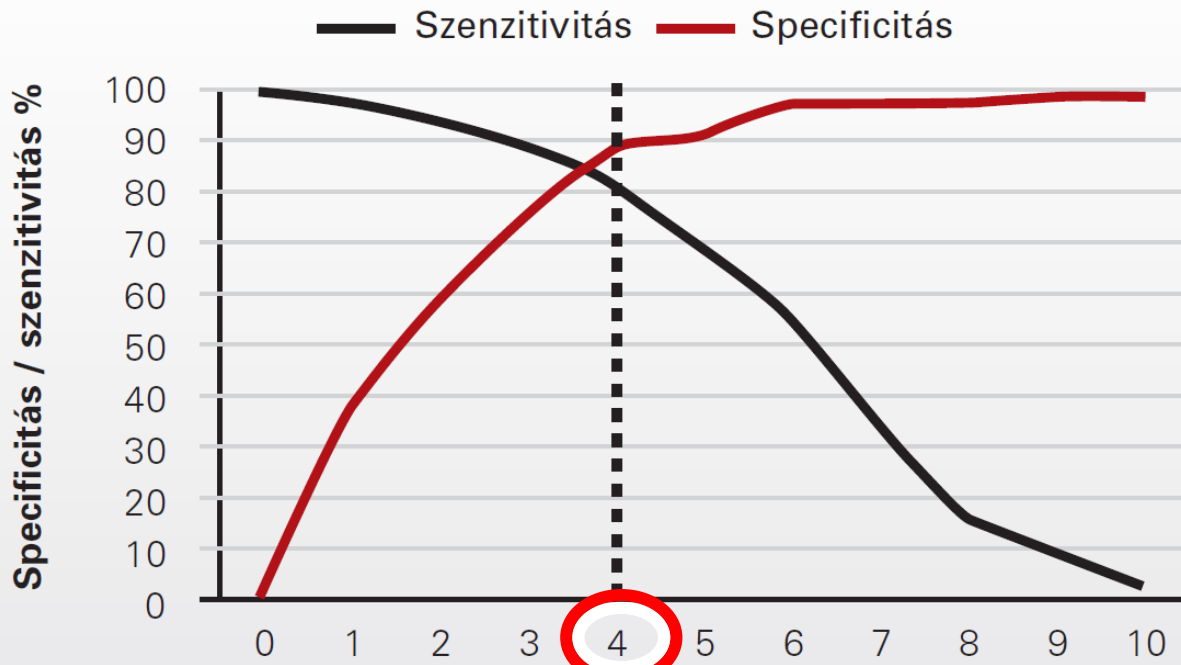
Beteg pontszáma: /10

**Neuropátiás
fájdalom
diagnózisához**

letölthető

[http://neurology.pote](http://neurology.pote.hu)
.hu (Google)

Teljes DN4 kérdőív

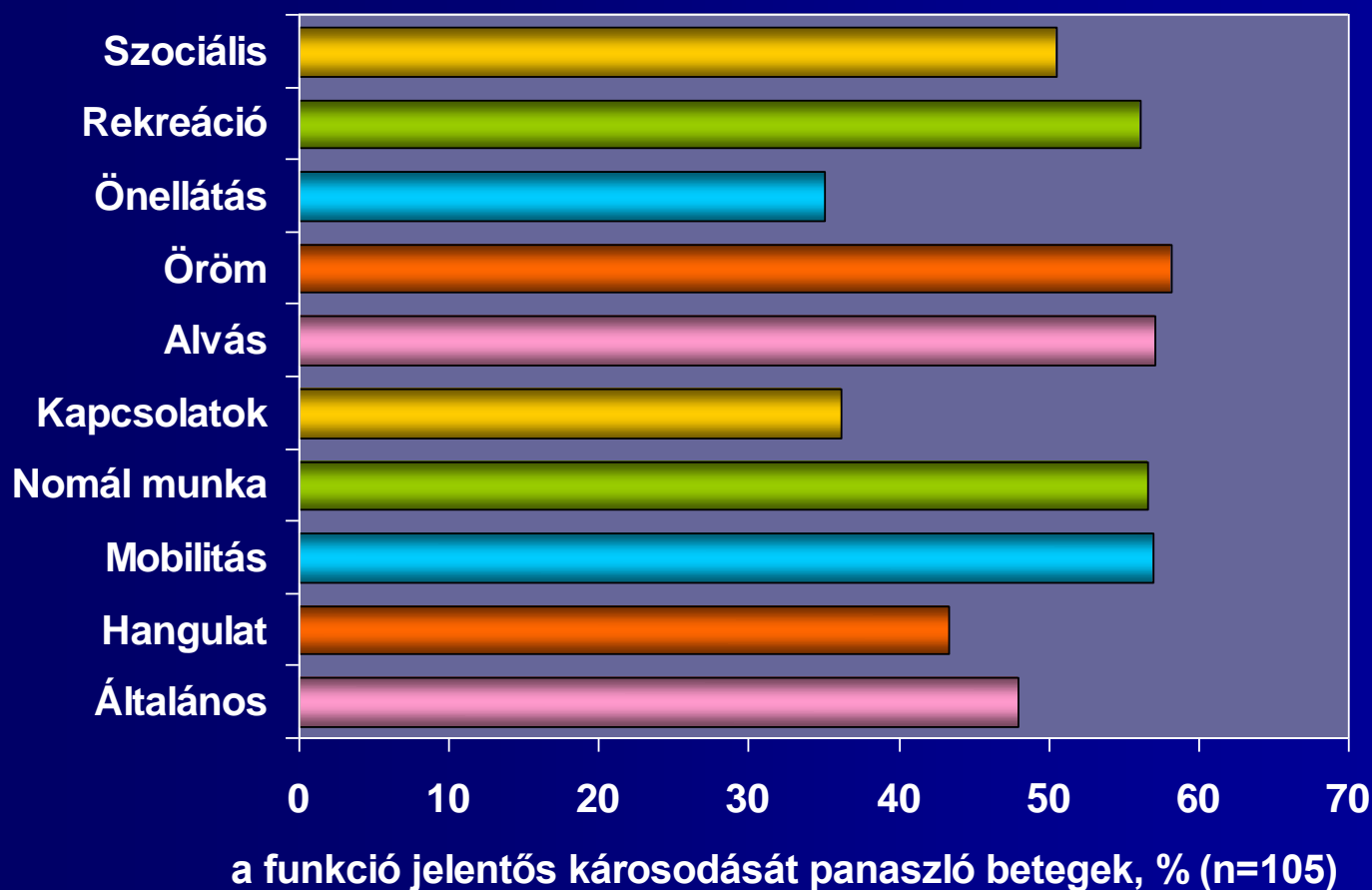
A neuropátiás fájdalom diagnosztikus ponthatára

Összefüggés a fájdalom az alvás és a szorongás/depresszió között

Fájdalom

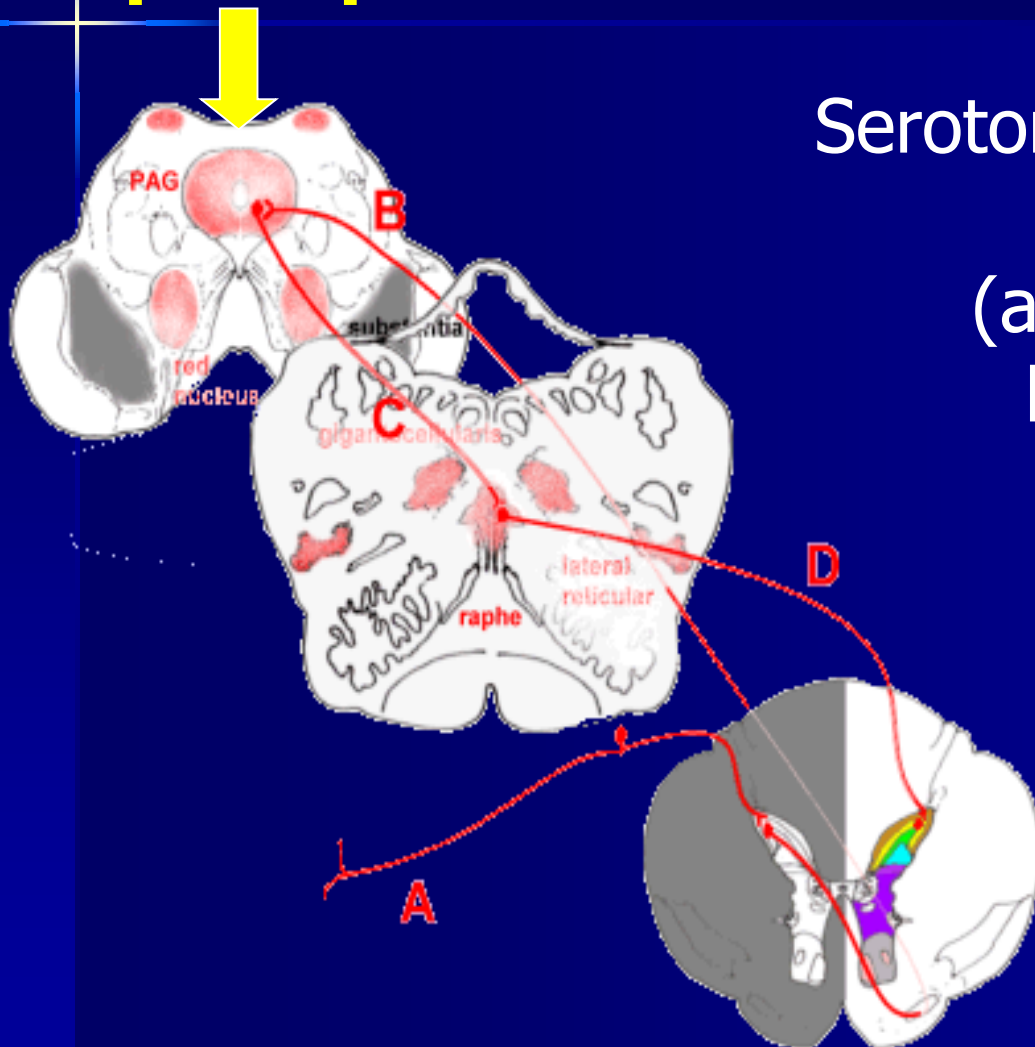

A neuropátiás fájdalomtól szenvedő betegek jelentős funkcionális károsodástól szenvednek több területen

Centrális fájdalomgátlás anatómiai vázlata:

periaqueductalis szürkeállomány (PAG)

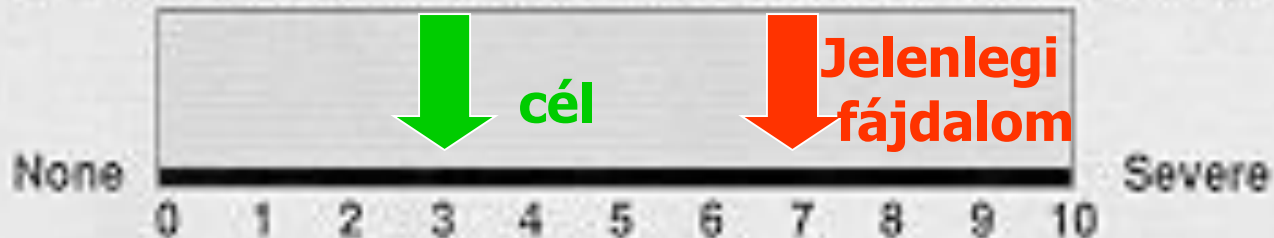
Serotoninergerg és noradrenergerg pályák
(antidepresszánsok hatásosságának magyarázata?)

A fájdalom „mérése”

Vizuális analóg skála

Numeric Pain Intensity Scale

Draw a vertical line to indicate your current level of pain:

Box Intensity Scale

Place an X on the scale below to indicate your current level of pain:

Neuropátiás fájdalom gyógyszeres kezelése

- Tricyclicus antidepresszánsok
- Pregabalin, gabapentin
- Kettős támadáspontú antidepresszánsok

Antidepressants in neuropathic pain (systematic review of randomised controlled trials)

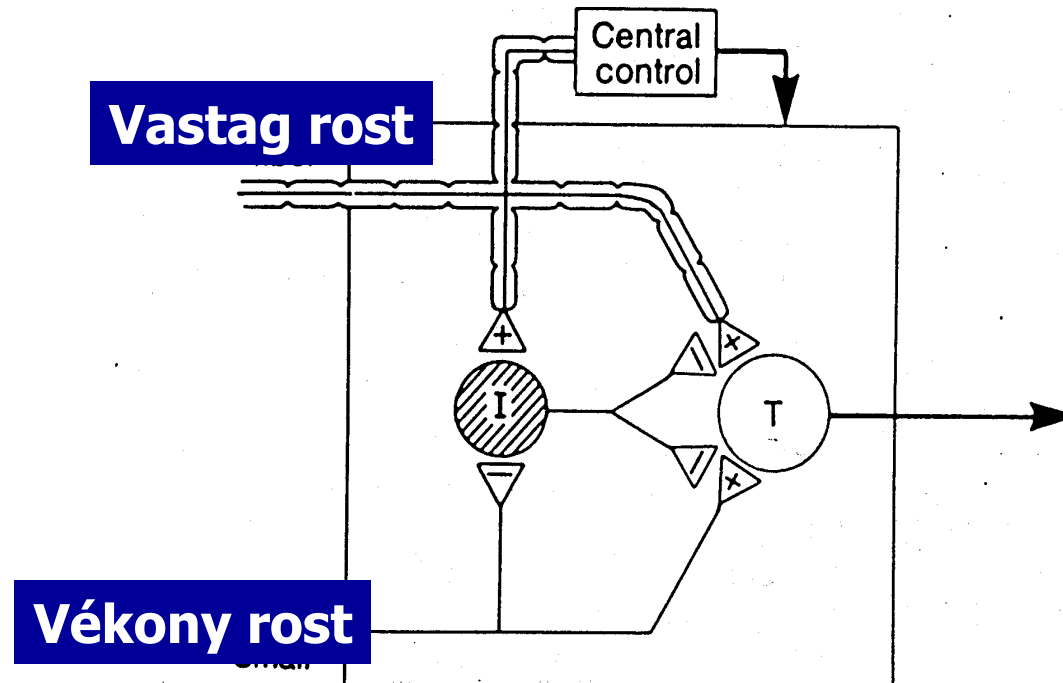
Pain 1996;68(2-3):217-

- Az esetek több mint 50%-ban eredményesen csökkentik a fájdalmat
- 3 közül 2 esetben szignifikánsan csökkentik a fájdalmat posztzoszteres neuralgiában
- atípusos arcfájdalomban a „combined odds ratio for benefit” 4.1 (2.3-7.5), „number needed to treat” (NNT) 2.8 (2-4.7),
- a tricyclikus antidepresszánsok kombinálása nem növeli a hatékonyságot
- Paroxetin és mianserin kevésbé volt hatékony mint az imipramin, de állatkísérletek is igazolták, hogy a SSRI-knek, köztük a sertralinnak is van direkt fájdalomcsillapító hatása (J Anesth. 2001;15(3):154-8).

Centrális fájdalom-gátlás emberben: periaqueductalis szürkeállomány

- **Chronic stimulation of the periaqueductal gray (PAG)** and periventricular gray (PVG) matter **in humans** with the anatomic site of electrode placement as determined at autopsy, and documents the histologic reactions to electrode implantation and electrical stimulation of the area.
- All patients obtained **complete analgesia** with stimulation, although 3 subsequently found the stimulation to have diminished efficacy. (Brain Res 1986;371:231-6)

Gerincvelői „kapu-mechanizmus” „gate control theory”

Melzack és Wall híres kapu-teóriájában feltüntetett „**central-control**” anatómiailag értelmezhetővé vált periaqueductalis szürkeállomány fájdalom-gátló funkciójának megismerésével

Centrális fájdalom-gátlás (modulálás):

periaqueductalis szürkeállomány

A periaqueductalis szürkeállományon keresztül valósul meg a corticalis kontroll (placebo-nocebo hatás), stressz fájdalom-moduláló hatása

Akut és krónikus fájdalom

International Association for the Study of Pain (IASP)

- **Akut fájdalom:** kevesebb mint 3 hónap alatt (spontán) megszűnik („Acute pain is self-limiting by definition”)
- **Rekuráló fájdalom:** lehet akut, vagy krónikus
- **Krónikus fájdalom:** fennállása több mint 3 hónap (Merskey et al 1994).

Krónikus fájdalom

idegi-strukturális komponensei

(Arch Neurology 2001;58:1547-1550)

- Nem múltó nociceptív ingerek (pl. daganatok esetén) a folyamatosan fennálló perifériás ingerek megváltoztatják a környéki és központi idegrendszerben a fájdalom ingerek feldolgozását \processing\, ennek eredményeként nem-fájdalmas ingerek is fájdalom érzetet okoznak (allodynia)
- ezt a jelenséget **fájdalom-szenzitivizáció**nak hívják

Krónikus fájdalom

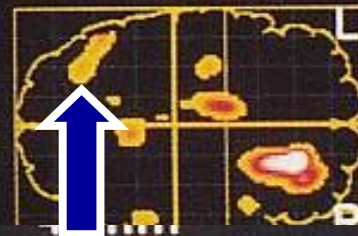
patomechanizmusa (Arch Neurology
2001;58:1547-1550)

- **Nociceptorok hypersensibilitása**, perifériás idegsérülések miatti állandó ingerek, a gerincvelői hátsó szarvban elhelyezkedő, a fájdalmat a centrum felé projiciáló neuronokon az **NMDA receptorok tartós aktivitása alakul ki**.
- A periferiáról retrograd transporttal beszállított idegnövekedési faktor (NGF) **natrium csatornák expresszióját növeli**. GABA szint csökken, **cholecystokinin szint nő** – ez **antagonizálja a morfin (endorfin) hatást**, gátló **interneuronok elpusztulnak** ... vastag rostok P-anyagot kezdenek termelni ...
- **Következmény**: allodynia, hyperpathia, hyperalgesia-
agyi struktúrák sensitizációja

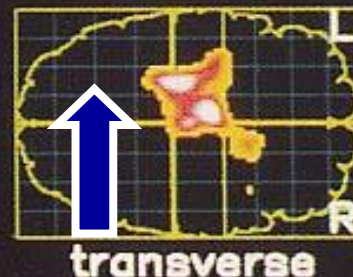
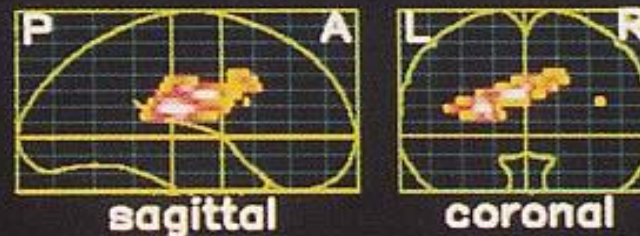
Centrális szenzitzáció

Egészséges kontroll

Kék nyíl:
dorsolateralis
prefrontális
cortex (krónikus
fájdalom-szindró-
mában atrofiáját
igazolták)

Azonos hő- ingerre
adott válasz

Krónikus (arc)fájdalom

Az orvos (negatív) szerepe a krónikus fájdalom kialakulásában - **iatrogéniák**

- Indokolatlan vizsgálatok, kezelések, műtétek krónikussá tehetnek egy akut fájdalmat, ***fájdalomszemélyiség*** kialakulásához ***vezethetnek*** (Kovács és mtsi, Clin Neurosci/Idegyógy Szle 2000:53:148-157))
- ***Pain prone personality*** (önbüntetés, veszteségélmények, sikertelenség stb)
- ***Genetikai predispozíció*** (COMT polimorfizmus?)

A krónikus fájdalom kialakulásával összefüggő faktorok

- Női nem (p=0.003)
- 35 évnél magasabb kor (p < 0.001)
- szociális helyzet (elégedett-e munkájával?)
- „council rented house” (p < 0.001)
- nyugdíjas (p < 0.001)
- betegség-rokkantság miatt munkaképtelen (p < 0.001)

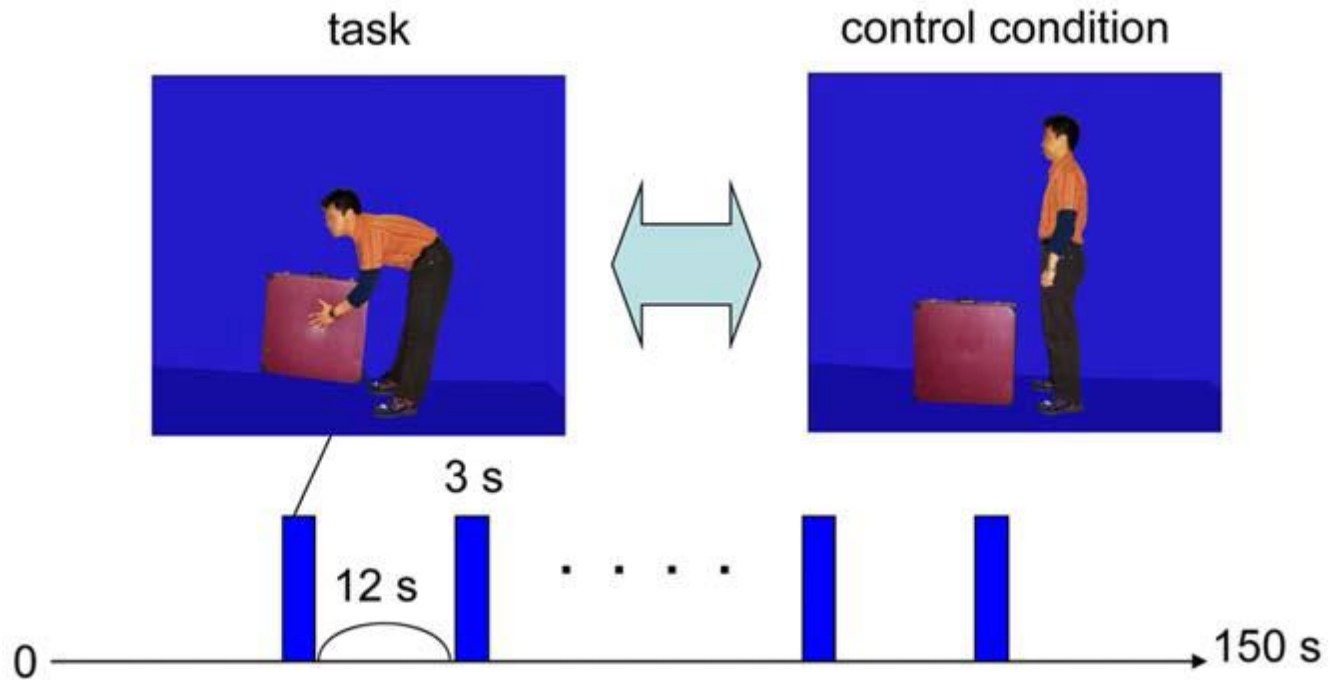
(Lancet 1999:354:1248)

A krónikus fájdalom kialakulásával összefüggő faktorok

- Alexithymia belső érzéseiket, élményeiket nem tudják verbalizálni „testük beszél a szavak helyett”
- **Lelki probléma testi dimenzióba helyezése lehetővé teszi a legitimációt, törődést vált ki „a család egyensúlya a betegségen nyugszik” – Halász Péter**

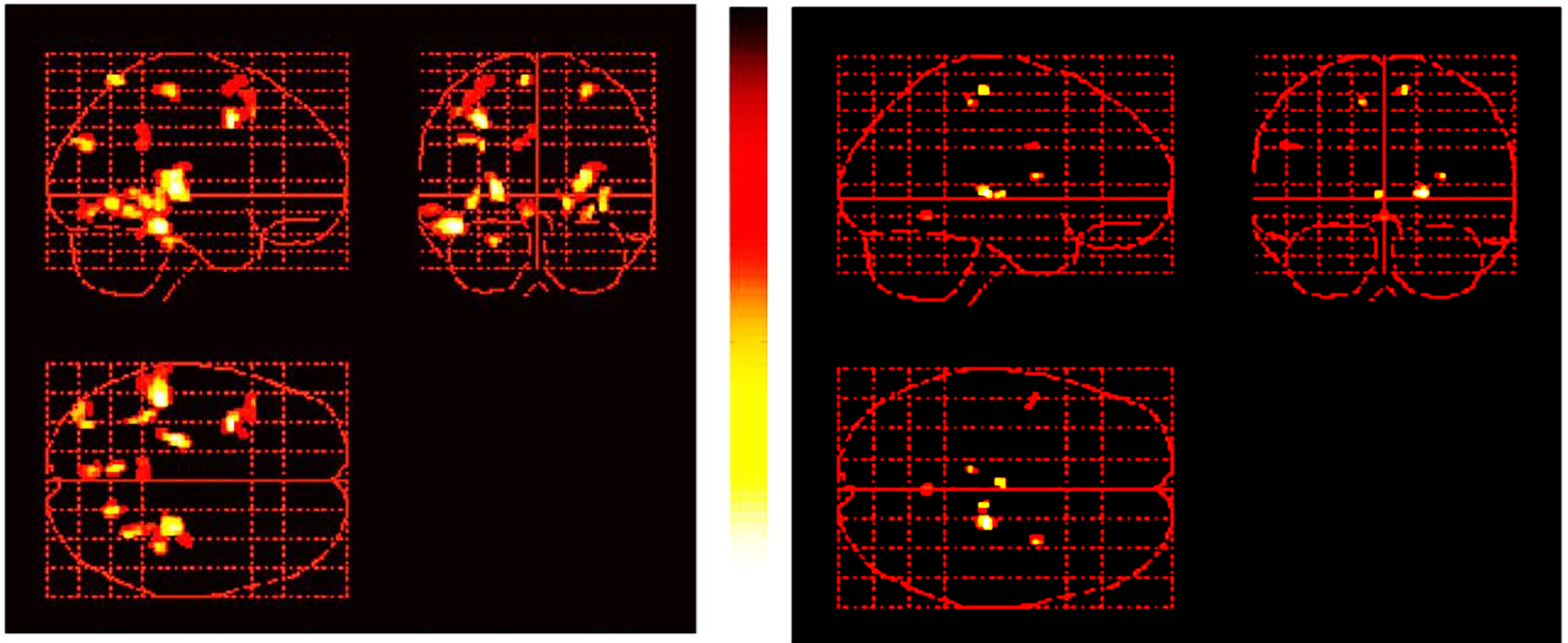
Az orvos (negatív) szerepe a krónikus fájdalom kialakulásában - **iatrogéniák**

- **Use positive language in managing pain"** (BMJ 2003;326:301)
- „Az orvos ne a saját szorongását kezelje, hanem a beteget” (Komoly S)
- Indokolatlan vizsgálatok, kezelések, műtétek elkerülése *(Kovács és mtsi, Clin Neurosci/Idegyógy Szle 2000;53:148-157))*

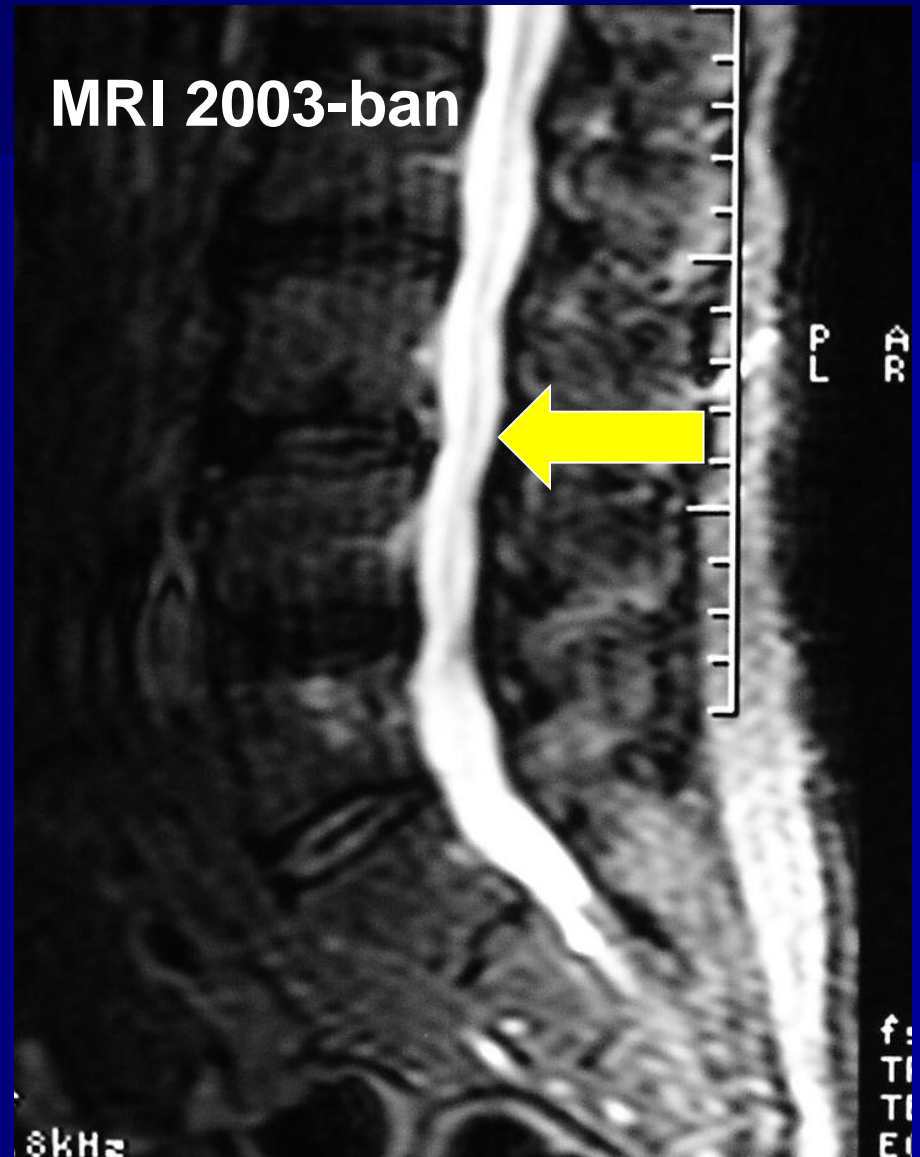
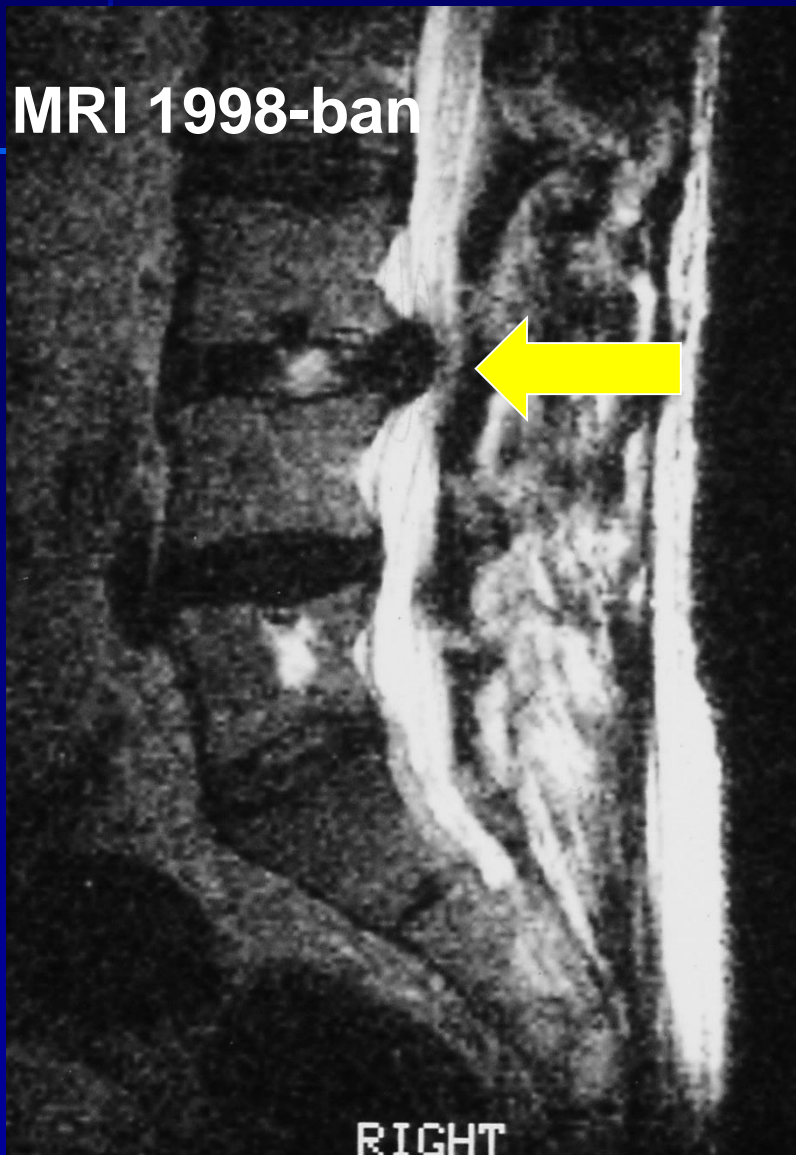
Képeket mutattak cipekedésről (!) (fMRI)

Derékfájós beteg (11)

Kontroll (11)

Lumbalis porckorong sér műtét nélküli gyógyulása

A derékfájás diagnosztikája és terápiaja

- Műtéti indikáció: vizeletelakadás, gyorsan kialakuló súlyos paresis (**Módszertani ajánlás LAM 1997:7:242-254**)
- Minden alsóvégtagi izom 3 gyökből kap beidegzést: **perifériás regeneráció**

Evidence based” példa a iatrogénia elkerülésének fontosságára II.

Health-related quality of life and **somatisation** in patients with long-term low

back pain: a prospective study with **109 patients** Spine. 2001 Oct 15;26(20)

- 109 beteget akiknek volt discus herniációjuk és somatisatio zavaruk is két csoportra osztották
  - Műtét+somatisatio zavar (depresszió) kezelése
  - Nem volt műtét, somatisatio zavar kezelése

Eredmény: a műtött beteget somatisatio zavara (depressziója) rögzült, krónikussá, kezelhetetlenné vált

A depresszív zavarok előfordulása kb. három-öttször gyakoribb a krónikus derékfájós betegek körében, mint az átlagnépességben (Sullivan és mtsai 1992; Bartkó és Linka 1997)

Szorongás (Fishbain DA et al. Pain 1986;26:181-197)

- 283 beteget értékelték fájdalom központokban¹
  - 63%-uk mutatott szignifikáns szorongásos tüneteket (DSM-III)
  - 56%-uk pedig szignifikáns **depresszív** tüneteket (DSM-III)

A szorongás negatívan befolyásolja a fájdalom küszöböt és toleranciát (J. Neurosci 2001:21:9896-9903)

A primer depressziók egyik speciális formája: az **atípusos depresszió**

Bartkó Gy, Linka E Psychiat Hung 1997:12:27-33

- rendszerint enyhe a hangulatzavar
- dominál a szorongás
- fokozott interperszonális szenzitivitás
- vegetatív típusú alcsoportjában **kifejezett szomatizációs készség** - fejfájás, derékfájás, zsibbadás, arcfájdalom stb
- nagyfokú fáradékonyság

Krónikus fájdalom-szindróma prevenciója

- **Az akut fájdalom adequat kezelése**
  - Hatékony fájdalomcsillapítás: fizikai módszerek (pl. hűtés, rögzítés) kellő mennyiségű és hatásereőségű gyógyszer (**szükség szerint traquillans is!**)
  - felesleges vizsgálatok-beavatkozások kerülése
  - A beteg **genetikai predispozíciójának** (*a közeljövőben?*) társadalmi-szociális környezetének ismerete, a beteg személyiség vonásainak figyelembe vétele, esetleges depressziós voltának mérlegelése

Krónikus fájdalom szindróma gyógyszeres kezelésének lehetőségei

- Mindig mérlegelni kell a neuropatiás eredetet, vagy komponenst (centrális szenzitizáció)
- Krónikus fájdalom szindrómában gyakori a szorongás, alvászavar, depresszió

Krónikus fájdalom tényleg kezelhető .....

- **Megszabadított az egy éve kínzó, csillapíthatatlan, örjítő fájdalomtól. Újra tudok aludni éjszaka, és egy év után ismét nevetek.**
- Ezt mind Önöknek köszönhetem,
- de a legfontosabb, hogy a sok csalódás után, végre megismerhettem olyan orvosokat akik valóban a betegek szolgálatában állnak

